2.2. Gizli ve Açık Davet

Vahyin Kesilmesi

İlk vahyin ardından bir süre vahiy gelmedi. Vahyin kesilmesi Hz. Peygamber'i endişeye sevk etti. Cebrail(a.s.) ile karşılaşmak arzusuyla sık sık Hira'ya gitmeye başladı. Resulullah(s.a.v.) bu dönemde Rabbinin kendisini terk ettiği zannına kapılarak endişeli günler geçiriyordu.[14]

Vahyin kesintiye uğradığı **fetretü'l-vahy** adı verilen bu dönemde Peygamberimizin(s.a.v.) ruh hâlini Allah(c.c.), şöyle anlatmıştır: **"Rabbin seni bırakmadı ve sana darılmadı. Gerçekten senin için ahiret dünyadan daha hayırlıdır. Pek yakında Rabbin sana verecek de hoşnut olacaksın. O, seni yetim bulup barındırmadı mı? Şaşırmış bulup da yol göstermedi mi? Seni fakir bulup zengin etmedi mi?"**[15]

Gizli Davet

Sık sık Hira'ya giderek burada tefekkür eden Hz. Muhammed(s.a.v.), Hira'dan döndüğü bir gün Cebrail'i(a.s.) asli suretinde tekrar gördü. Korku ve heyecanla evine gidip *"Beni örtün, beni örtün!"* diye seslendi. Bunun üzerine **"Ey elbisesine bürünen (Peygamber) Kalk ve uyar! Sadece Rabbini büyük tanı. Elbiseni tertemiz tut. Kötü şeyleri terk et. Sadece Rabbini yücelt."** ayetleri nazil oldu.[16]

Bu ayetlerle yeniden başlayan vahiy, ardı arkası kesilmeden devam etti. İnsanları Allah(c.c.) yoluna davet ve tebliğle görevlendirilen Hz. Peygamber, ilk önce eşi Hz. Hatice ve ailesini risaletini tasdik etmeye çağırdı. Cebrail(a.s.) vahyin geldiği ilk günlerde Hz. Peygamber'e abdest ve namazı öğretmiş, o da Cebrail'den gördüğü şekliyle Hz. Hatice'ye öğretmiş ve birlikte namaz kılmışlardı. Allah Resulü(s.a.v.) ve Hz. Hatice'yi namaz kılarken gören Hz. Ali ne yaptıklarını sorduğunda Peygamberimiz(s.a.v.), kendisini İslam'a çağırmış ve bunu gizli tutmasını istemiştir.[17]

Biri kuşluk vakti diğeri akşam olmak üzere günde iki defa kıldığı namazları imkân bulduğunda Kâbe'de eda eden Hz. Peygamber, inmiş olan ayetleri o esnada Kâbe'nin etrafında oturan Mekkelilerin duyabileceği şekilde sesli okuyordu.[18] Bu haber birkaç gün içinde bütün Mekke'ye yayıldı. Mekke liderleri ise yaşananları şaşkınlık içinde izliyorlardı.

YORUMLAYALIM

"O hâlde eğer öğüt fayda verirse öğüt ver. (Allah'tan) korkan öğütten yararlanacak. Kötü kimse ise öğütten kaçınacaktır." (A'lâ suresi, 9-11. ayetler.)

"Sen, Rabbinin yoluna hikmet ve güzel öğütle çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et!.." (Nahl suresi, 125. ayet.)

Vahyin ilk döneminde nazil olan yukarıdaki ayetleri İslam'a davet metodu bakımından yorumlayınız.

Gizli davet denilen bu ilk dönemde Allah Resulü'nün(s.a.v.) irtibat kurup ulaştığı kişilerin hemen hemen tamamı Müslüman oldu. Peygamberimiz(s.a.v.), Mekke liderleri bu durumdan rahatsız olup kendisine müdahale ettiğinde gerginliği arttırmamak için Hz. Ebu Bekir ile şehirden ayrılıyor, genellikle Hira'ya gidiyordu. Çobanlık yapan Abdullah b. Mesud ve Bilâl-i Habeşî bu uzaklaşmalar sırasında Hz. Peygamber ile tanışıp İslam ile şereflendiler. Mekke liderleri Hz. Muhammed'in(s.a.v.) Kâbe'de namaz kılmasına göz yumsalar da insanların onun yanında toplanmasından

14 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 196; Buhârî, Ta'bîr, 1.
15 Duhâ suresi, 3-8. ayetler.
16 Müddessir suresi, 1-5. ayetler; Buhârî, Tefsirü'l-Kur'an, 74.
17 Müslim, Îmân, 255; İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 259-262; Belâzürî, Ensâb, C 1, s. 111-112.
18 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 8, s. 18; İbn Hacer, İsâbe, C 2, s. 487.

veya onunla sohbet etmesinden rahatsız oluyorlardı. Nitekim Hz. Peygamber'le görüşmek için Mekke'ye gelen Ebu Zer el-Gıfârî bu sebeple büyük bir tepkiyle karşılaştı. Bir ay boyunca Mekke'de kalıp Kâbe'nin avlusunda Hz. Peygamber'i bekledi ve Müslüman olduğunu Kâbe'de açıklayınca müşriklerin saldırısına uğradı.[19]

Allah Resulü(s.a.v.) üç dört yıl gizli olarak devam ettirdiği tebliğinde son derece tedbirli davranıp güvendiği arkadaşlarına ve yakın çevresine İslam'ı anlattı. Akıl almaz baskılara rağmen Talha b. Ubeydullah, Zübeyr b. Avvam, Osman b. Maz'un, Ebu Ubeyde b. Cerrah ve Erkam b. Ebi'l-Erkam gibi birçok kişi Hz. Peygamber'le görüşerek İslam ile şereflendiler.[20]

Dârülerkam أرقم بن أبي الأرقم

Erkam b. Ebi'l-Erkam'ın Müslüman olmasıyla Safâ Tepesi'nin eteklerinde olan evi Müslümanlar için toplanma mekânı oldu. İslam'ın ilk davet merkezi olan ve **Dârülerkam** adı verilen bu mekân, Kâbe'nin haremine dâhil oluşu, Mekkelilerle ve hac için dışarıdan gelen pek çok kimse ile dikkat çekmeden temas kolaylığı sağlaması açısından önemli bir konuma sahipti. Öyle ki sahabiler Dârülerkam'a kolayca gidip gelebiliyorlar, Hz. Peygamber; ashâbına burada Kur'an'ı ve dinî bilgileri öğretiyor, onlarla birlikte namaz kılıyordu. Açık davet başlayıncaya kadar burayı merkez edinen Allah Resulü(s.a.v.), İslam devletinin çekirdek kadrosunu da yetiştirdi. Mus'ab b. Umeyr, Ammar b. Yasir ve Suheyb b. Sinan gibi birçok sahabi burada İslam ile şereflendi. Hz. Peygamber, nübüvvetin altıncı yılında Hz. Ömer'in Müslüman olmasına kadar Dârülerkam'daki faaliyetlerine devam etmiştir.[21]

Görsel 3.3: *Dârülerkam, Kâbe'nin harem sınırları içinde yer almaktaydı.*

Açık Davet

Risaletin dördüncü yılında nazil olan **"Sana emrolunanı açıkça söyle ve ortak koşanlardan yüz çevir!"[22]** ayetiyle gizli davet süreci sona ermiş, açıktan davet aşamasına geçilmiş oldu. **"(Önce) en yakın akrabanı uyar. Sana uyan müminlere (merhamet) kanadını indir. Şayet sana karşı gelirlerse de ki: Ben sizin yaptıklarınızdan muhakkak ki uzağım."[23]** ayetiyle ise yakın akrabadan başlamak üzere tüm Kureyş'in İslam'a davet edilmesi emrediliyordu. Bundan sonra Mekke'nin Fethi'ne kadar sürecek olan çetin bir mücadele başladı.

Allah Resulü(s.a.v.) vahyin yol göstericiliğine uygun bir şekilde ilk önce yakınları olan Abdülmuttaliboğullarını davet ederek risaletini duyurmak istedi. Ancak amcası Ebu Leheb daha konuşmasına fırsat vermeden topluluğu dağıttı. Bu duruma çok üzülen Peygamberimiz(s.a.v.), birkaç gün sonra yeni bir toplantı daha tertip etti. Burada yaptığı konuşmada Allah'ın(c.c.) bir olduğunu, O'nun eşi ve benzerinin bulunmadığını, O'na inanıp güvendiğini belirtti. "*Ben size ve bütün insanlara gönderilmiş olan Allah elçisiyim. Allah'a yemin ederim ki uykuya dalar gibi öleceksiniz, uykudan uyanır gibi de diriltileceksiniz, yaptıklarınızdan hesaba çekileceksiniz, iyilikleriniz karşılığında iyilik, kötülükleriniz karşılığında da ceza göreceksiniz. Cennet de cehennem de ebedîdir. İlk uyardığım da sizlersiniz...*" sözleriyle onları Allah'ın(c.c.) birliğine inanmaya, risaletini tasdik etmeye ve kendisine destek olmaya çağırdı.

19 Buhârî, Menâkıbu'l-ensâr, 33; Müslim, Fedâilü's-sâhabe, 132-133; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 4, s. 225.
20 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 262-280.
21 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 270; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 3, s. 242-244; Ezrakî, Ahbâru Mekke, C 2, s. 260-266.
22 Hicr suresi, 94. ayet.
23 Şuarâ suresi, 214-216. ayetler.

Hz. Peygamber'in amcası Ebu Talib, atalarının dinini terk etmeyeceğini ancak hayatta olduğu müddetçe kendisini destekleyeceğini bildirdi. Diğer amcası Ebu Leheb ise onun davetini kabul ederlerse zillete düşeceklerini iddia ederek karşı çıktı. Peygamberimizin(s.a.v.) halası Hz. Safiye, Ebu Leheb'e itiraz ederek yeğenini yalnız bırakmayacaklarını söyledi.[24]

SAHABENİN DİLİNDEN

Abdullah b. Abbas şöyle demiştir:

"En yakın hısımlarını ve onlardan en seçkin kabileni uyar." ayet-i kerimesi nazil olunca Resulullah(s.a.v.), Safâ Tepesi'ne çıkıp Kureyşlilere seslenerek:

– Ey Kureyş cemaati! Ben size, "Şu dağın eteğinde veya şu vadide düşman atlıları var; hemen size saldıracak, mallarınızı gasp edecek." desem bana inanır mısınız?" diye sordu. Onlar da hiç düşünmeden:

– Evet inanırız! Şimdiye kadar senin yalan söylediğini hiç işitmedik! dediler. Hz. Peygamber:

– O hâlde ben şimdi size önünüzde şiddetli bir azap günü bulunduğunu, Allah'a inanmayanların o çetin azaba uğrayacaklarını haber veriyorum. Ben sizi o çetin azaptan sakındırmak için gönderildim, buyurdu. Bunun üzerine Ebu Leheb:

– Hay kahrolası! Bizi buraya bunun için mi çağırdın?" diyerek beddua edince Tebbet suresi nazil oldu.

(Buhârî, Tefsîru'l-Kur'ân, 290; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 214-216.)

Derkenar

Hz. Peygamber zamanında yaşamış, Müslüman olarak Hz. Muhammed'i(s.a.v.) görmüş, onun sohbetinde bulunmuş ve yine Müslüman olarak ölmüş kimselere **sahabi** denilmektedir. Çoğulu olarak **sahabe** ve **ashâb** kelimeleri kullanılır.

(Dinî Terimler Sözlüğü, s. 419.)

Allah Resulü(s.a.v.), **"De ki: Ey insanlar! Gerçekten ben sizin hepinize, göklerin ve yerin sahibi olan Allah'ın elçisiyim. Ondan başka Tanrı yoktur, O diriltir ve öldürür. Öyle ise Allah'a ve ümmi Peygamber olan Resulü'ne -ki o, Allah'a ve onun sözlerine inanır- iman edin ve O'na uyun ki doğru yolu bulasınız!"**[25] emriyle insanları açıktan İslam'a davet etmeye başladı. Mekke'ye gelip gidenler vasıtasıyla İslam, Mekke dışında da duyuldu. Sonuçta sayıları az da olsa civar kabilelerden Müslüman olanlar oldu. Hz. Peygamber, İslam'ı daha geniş kitlelere duyurabilmek için Mekke çevresinde kurulan Ukâz, Mecenne ve Zülmecâz panayırlarını ziyaret etmeye başladı. İnsanların toplu bulundukları yerleri dolaşır, rastladığı herkese İslâm'ı tebliğ eder, onları Allah'ın(c.c.) birliğine iman etmeye çağırırdı. Hicretin dördüncü yılından itibaren başladığı açık davet safhası, müşriklerin tüm engellemelerine rağmen hicrete kadar devam etti.[26]

24 Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 1, s. 434; İbn Sa'd, Tabakât, C 1, s. 210.
25 A'râf suresi, 158. ayet.
26 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 216-217.
27 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 257; İbnü'l-Esîr, Üsdü'l-ğâbe, C 8, s. 78-85.
28 Buhârî, Menâkıbu'l-ensâr 20; Müslim, Fedâilu's-sahâbe, 71.